

Sokurenko O.M. **The Usage Of Double Reiterated Disciplinary Prejudiction In Qualification Of Malicious Wriggling Out Of The Work Of A Convicted, Who Serves One'S Sentence In The Form Of Restraint**

The article is devoted to usage of double reiterated disciplinary prejudgment in the qualification of malicious wriggling out of the work of a convicted, that serves one's sentence in the form of limitation of one's freedom. Research investigation discloses the problem of usage double reiterated disciplinary prejudgment and enlightens these problems in judicial practice.

Keywords: punishment serving, jural state, lifelong imprisonment, convicted, prevention, crime, criminalization.

Стеблінська О. С.

Психологічні особливості особи неповнолітнього, який вчиняє злочини в стані сп'яніння

УДК 393.97

Актуальність теми. Проблема особи злочинця відноситься до однієї з центральних у сучасній вітчизняній і зарубіжній кримінології. Протягом всього часу існування цієї науки учасник кримінально-караного діяння привертав пильну увагу спеціалістів. Над вирішенням цієї проблеми працювали сотні кримінологів, соціологів, психологів, педагогів, демографів і антропологів. Важливість її полягає в тому, що без її вивчення неможливо до кінця з'ясувати всі інші кримінологічні проблеми, чи то йдеться про детермінанти злочинності, чи про організацію боротьби з нею.

Ще Познишев С. В. писав: "Вивчення особи злочинця не тільки представляє дуже серйозний теоретичний інтерес, але і має величезне практичне значення, оскільки, злочин завжди має два корені: один лежить в особі злочинця і сплітається з особливостями його конституції, а інший складається із зовнішніх для даної особи фактів, що своїм впливом штовхнули її на злочинний шлях" [9, с. 4-7].

Аналіз досліджень даної проблеми. Особа злочинця, її особливості і взаємовідносини з оточуючим соціальним середовищем, вивчали такі вчені як: Аванесов Г. А. , Антонян Ю. М. , Емінов В. Є. , Ігошев К. І. , Кудрявцев В. М. , Сахаров А. Б. , Тайбаков А. А. та ін. У вітчизняній кримінології особа злочинця розглядається, як сукупність соціально-значимих ознак, зв'язків і відносин, які характеризують людину, винну в порушенні норм кримінального права [4, с. 72; 7, с. 85], що, об'єктивно реалізуючись у вчиненні конкретного злочину (злочинах), надають його вчинку характер суспільної небезпеки, а винній особі властивість суспільної небезпеки, у зв'язку з чим вона і притягується до відповідальності, передбаченої кримінальним законом [3, с. 7].

Постановка мети. Незважаючи на наявність певних наукових праць, присвячених розгляду проблеми, практика яскраво свідчить про відсутність робіт, в яких би розглядалися морально-психологічні особливості неповнолітніх, які вчиняють злочини під впливом алкоголю і наркотиків. Тому метою статті є характеристика морально-психологічних ознак особи неповнолітнього злочинця, який вчиняє злочини в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння.

Виклад основного матеріалу. Говорячи про особу людини, необхідно виділяти внутрішній і зовнішній зміст даного поняття. Внутрішній зміст напряму зв'язаний з відношенням людини до основних видів її соціальної діяльності, а зовнішні вже реально проявляють сутність людини в основних видах його соціальної діяльності, які закріплюються в соціальному статусі і соціальних функціях [2, с. 66].

Як зазначає група вчених, особа злочинця – це сукупність інтегрованих в ній соціально значимих негативних властивостей, які виникли в процесі різноманітних і систематичних взаємодій з іншими людьми [1, с. 12-13].

На думку Бурлакова В. Н., структура особи включає в себе декілька груп соціально-психологічних властивостей: перша група властивостей характеризує соціальний статус, який відображає місце людини в системі суспільних відносин (стать, вік, сімейне становище, рівень освіти, приналежність до соціальної групи, громадянство та ін.); друга група властивостей пов'язана з соціальними функціями людини, які проявляються за рахунок реалізації в основних сферах діяльності (професійно-трудова, соціально-культурологічна, соціально-побутова); третя група пов'язана з присутнім в особистості людини морально-психологічним компонентом, який дозволяє визначити відношення особи до загальноприйнятих цінностей, обов'язків, правопорядку, праці, сім'ї, культурних цінностей [2].

Однак, на нашу думку, це неповний перелік кримінологічних ознак особи злочинця, оскільки в сучасній кримінології для повної характеристики особистості злочинця, прийнято розглядати ще й кримінально-правові ознаки – дані не тільки про склад вчиненого злочину, а й про спрямованість і мотивацію злочинної поведінки, одноосібний чи груповий характер злочинної діяльності, форми співучасті, інтенсивність кримінальних проявів, наявність судимостей тощо [4, с. 75; 7, с. 88; 5, с. 261].

Морально-психологічна характеристика особи неповнолітнього злочинця виражається в його ставленні до суспільства в цілому, прийнятим в ньому цінностям і нормативно схваленим соціальним ролям. Згідно визначення Ігошева К. Є.: "Найбільш типовою рисою цінносного ставлення, характерного для особистості неповнолітнього злочинця, є заперечення чи руйнування соціальних цінностей в різних сферах життя суспільства" [6, с. 10].

У неповнолітньому віці визначальним є вплив не тільки потужних біологічних, але й соціально-психологічних факторів. Поведінку будь-якого неповнолітнього не можна розглядати, не враховуючи його відносин з оточуючими людьми. Адже, мікросередовище – це є найближче соціальне середовище. В аспекті розглядуваної проблеми особливе значення мають особливості підліткового віку, оскільки підлітковий вік – це кризовий вік, і відповідно, особливо уразливий. В цей період відбуваються значні зміни не лише на фізіологічному рівні, але і в душевній організації людини, що дорослішає. Статеве дозрівання, викликаючи появу нових відчуттів, зміни зовнішнього вигляду, формує нові відносини з однолітками і дорослими, визначає місце підлітка серед однолітків.

З багатьох причин фізичний і соціальний розвиток не співпадають в часі. Це пов'язано з тривалим навчанням, запізненим отриманням професії і, відповідно, фінансової самостійності і т.п. Диспропорція фізичного, психічного і соціального дозрівання призводить до психологічних конфліктів. Соціальне невизнання, формалізація діяльності суспільних молодіжних структур, відсутність інтимно-особистісного контакту з близькими дорослими загострюють властиву підліткам схильність до переоцінки традиційних цінностей, призводять до кризи авторитетів, протиставлення себе світові дорослих та різним формам девіантної поведінки.

Із вищесказаного випливає висновок, що підлітковий вік дуже вразливий стосовно як біологічних, так і соціально-психологічних впливів. Вразливість підліткового віку щодо неблагополучних впливів середовища робить цей вік сприятливим чинником для патологічного формування характеру.

У порівнянні з іншими кримінологічними ознаками особи неповнолітнього, моральні ознаки особистості встановити набагато складніше. Це пояснюється тим, що в

матеріалах кримінальної справи не відображаються дані про світогляд, духовність, погляди, переконання, ціннісні орієнтації тощо.

Проте аналіз висновків судово-психологічних експертиз, які містяться в кримінальних справах, дозволили з'ясувати психологічні та емоційні якості неповнолітніх, які свідчать, що значна кількість (31%) неповнолітніх відзначались низьким рівнем знань, тому, що погано навчались у школі, або й зовсім не навчались. У деяких підлітків (14%) спостерігалась вузькість поглядів та відсутність елементарних знань та уявлень про явища навколишнього світу.

Результати судово-психологічних експертиз досліджуваних нами кримінальних справ показали, що у більшості неповнолітніх, які вчиняли насильницькі злочини був нестійкий або гіпертимний тип акцентуації характеру. Траплялись і неповнолітні з експлозивним (збудливим) типом акцентуації.

Психологічні дослідження серед неповнолітніх споживачів алкоголю, наркотичних та психоактивних речовин, що проводились Максимовою Н. Ю. , свідчать, що *нестійкий тип* акцентуації характеру характеризується перш за все здатністю до цілеспрямованої діяльності, свавіллям. Сам термін – нестійкий тип – відображає нестійкість волі, відсутність належної довірливої регуляції поведінки. Таким підліткам властива особистісна незрілість, ніби зупинка у формуванні самосвідомості. Їх приваблюють асоціальні компанії, де вони найбільш повно задовольняють свою потребу в розвагах, де ніхто не дорікає їм за їхню відразу до праці та навчання. Участь у такій компанії є природним продовженням ланцюга задоволень, до яких вони прагнуть з дитинства: спочатку солодощі, морозиво, перегляди кінофільмів, потім найрізноманітніші розваги, байдкування замість навчання, потім вживання алкоголю, наркотиків та токсичних речовин.

Гіпертимний тип характеризується перш за все активністю, енергійністю, ініціативою, яка "б'є через край". Підлітки з таким типом дуже рухливі, рішучі, часто проявляють лідерські тенденції. Серед підлітків з гіпертимним типом розповсюджені втечі з дому і бродяжництво. Згадані риси характеру гіпертимних підлітків є сприятливим підґрунтям для деліквентної (злочинної) поведінки. Познайомившись з асоціальним угрупованням, такі підлітки одразу сприймають його закони та із задоволенням включаються в протиправну діяльність. У правопорушеннях їх приваблює перш за все ризик, сп'яняюче почуття небезпеки. Не задумуючись, вони охоче приймають пропозицію спробувати наркотики. В цьому випадку вони знову ж таки задовольняють свою потребу в нових відчуттях, змінюючи стан своєї свідомості тепер вже за допомогою психотропних речовин.

Неповнолітні з *експлозивним (збудливим) типом* акцентуації характеру характеризуються такими рисами, як гнівливість, афективна вибухливість, сила інстинктивних потягів. Сфера їх потягів, яка породжує імпульси, залишається недоступною для педагогічних впливів та некерованою для самого підлітка. Ці риси характеру, поєднуючись з особистісною незрілістю, вузькістю інтересів, підвищеною навіюваністю, сприяють швидкому формуванню потягу до психотропних речовин. Це невживчиві, конфліктні, нетерплячі підлітки, які, коли їм у чомусь суперечать, часто потерпають від негативних емоцій та шукають спосіб змінити свій психічний стан. Відчувши дію якоїсь психоактивної речовини, вони, не задумуючись, знову і знову прагнуть до повторення відчуттів, які їм сподобались [8, с. 105-114].

Висновки. Сучасні українські підлітки сьогодні опинились одночасно на своєму віковому рубежі, і на так званому "перехресті епох", що в свою чергу не може не вносити певних змін в традиційне розуміння особливостей підліткового віку. Змінились норми і цінності (не тільки соціально-економічні, але й психологічні), моделі поведінки, які має освоїти молода людина. Уявляється, що вказані вікові особливості психологічного

розвитку неповнолітніх відіграють суттєву роль в механізмі залучення до алкоголю, наркотиків і подальшому розвитку негативних явищ, пов'язаних з ними.

1. Антонян Ю. М. Личность преступника / Ю. М. Антонян, В. Н. Кудрявцев, В. Е. Эминов. – СПб.: Издательство "Юридический центр Пресс", 2004. – 366 с.
2. Бурлаков В. Н. Криминология: Учебник. Под ред. В. Н. Бурлакова, Н. М. Кропачева. – СПб.: Санкт-Петербург. ун-т, Питер, 2002. – 432 с.
3. Валуйська М. Ю. Криминологічна х-ка особистості злочинців, що вчинили умисні вбивства при обтяжуючих обставинах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.08 "кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право" / М. Ю. Валуйська. – Х.: Національна юридична академія ім. Ярослава Мудрого, 2002. – 20 с.
4. Джужа О. М. Криминологія / Джужа О. М., Моїсєєв Є. М., Василевич В. В. та ін. Спеціалізований курс лекцій зі схемами. Навч. посіб. – К.: Атіка, 2001. – 368 с.
5. Закалюк А. П. Курс сучасної української криминології: теорія і практика / А. П. Закалюк. – У 3-х кн.: Кн. 1. – К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2007. – 424 с.
6. Игошев К. Е. Личность преступника и мотивация преступного поведения: автореф. дисс. на соиск. научн. степ. докт. юр. наук: спец. 12.00.08. "уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право" / К. Е. Игошев. – Свердловск. – 1975. – 44 с.
7. Иванов Ю. Ф. Криминологія / Ю. Ф. Иванов, О. М. Джужа. – Навч. посіб. – К.: Вид. Паливода А. В., 2006. – 264 с.
8. Максимова Н. Ю. Психологічні фактори узалежнення неповнолітніх від алкоголю і наркотиків та засоби його попередження: дис... доктора психол. наук: 19.00.07 / Максимова Наталія Юрїївна: Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 1998. – 468 с.
9. Познышев С. В. Криминальная психология: Преступные типы. О психологическом исследовании личности как субъекта поведения вообще и об изучении личности преступника в частности / С. В. Познышев. – М.: ИНФРА-М, 2007. – IX, 302 с.

Стеблинська О. С. Психологічні особливості особи неповнолітнього, який вчиняє злочини в стані сп'яніння

Стаття присвячена характеристиці морально-психологічних ознак особи неповнолітнього злочинця, який вчиняє злочини в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння.

Ключові слова: особа злочинця, неповнолітні, психоактивні речовини.

Стеблинская О. С. Психологические особенности личности несовершеннолетнего, который совершает преступления в состоянии опьянения

Статья посвящена характеристике морально-психологических признаков лица несовершеннолетнего преступника, который совершает преступления в состоянии алкогольного или наркотического опьянения.

Ключевые слова: лицо преступника, несовершеннолетние, психоактивные вещества.

Steblynska O. Psychological Features Of The Minor, Who Is Committing Crimes In A State Of Intoxication

The article analyzes morally psychological descriptions of minor criminal, who is committing crimes in a state of intoxication and the basic types of character accentuation, inherent by such teenagers.

Keywords: face of criminal, juvenile delinquency, morally psychological descriptions, types of character accentuation.